

Příslovce, předložky a spojky

Základní škola a Mateřská škola, Otnice, okres Vyškov

Mgr. Hana Třetinová

Číslo a název klíčové aktivity: III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Interní číslo: VY_32_INOVACE_CJ.HT.9.19

Příslovce

- slova neohebná, označují bližší okolnosti dějů a vlastností
(patří ke slovesu nebo přídavnému jménu – *velice* chválil, *velice* krásný)

<u>1. Příslovce</u> :	místa	kde? kam?	(všude, tam)
	času	kdy?	(včera, někdy)
	způsobu	jak ?	(vesele, hezky)
	míry	jak hodně ?	(dosti, velice)
	příčiny	proč ?	(proto, proč)

2. Vznik příslovcí :

a) většina příslovcí se tvoří z přídavných jmen : **-e, -ě, -o, -y**
(*rychlý – rychle, smutný – smutně, dlouhý – dlouho, český – česky*)

b) ustrnutím pádu podstatného jména :

*nové kolo (1) – šel **kolem** (6)*

*bílá zima (1) – je mu **zima** (6)*

3. Přísluvečné spřežky :

- vznikly spojením předložky s podst. jménem : hora – nahoru
- s příd. jménem : daleký – zdaleka
- se zájmenem : ten – přítom
- s příslovcem : dnes – dodnes

Přísllovečné spřežky píšeme dohromady a můžeme je nahradit jiným příslovcem.

Např. : Stěžoval si ⁷*na* (svůj) ¹*hlas*. **X** Mluv ⁶*nahlas*. (hlasitě)
⁷Šel *na* (vysokou) ¹*horu*. **X** Dej to ⁶*nahoru*. (dolů)

Pamatuj :

zprava, zleva, zcela, nazpět, beztoho, shora, stěží, nalevo,
nazpaměť, zpočátku i z počátku, například i na příklad,
nazeleno i na zeleno, zjara i z jara

Spojovník vyjadřuje vztah souřadnosti (stejně důležitosti):

Otýlie Sklenářová-Malá, Praha-východ, ping-pong, kuchař-číšník (povolání) X chemik analytik (bližší určení).

První část -sko, -cko, -ně, -ově + spojovník :

- * *labsko-oderský* (z příd. jména *labský, oderský*)
- * *vysokoškolský* (z příd. a podstat. jména *vysoká škola*)

4. Stupňování příslovcí :

a) Pravidelné stupňování : 1. stupeň : *skromně*

2. stupeň : **-ěji, -eji, -e, -** (tzn. bez koncovky)
skromněji, kratčeji, výše i výš

3. stupeň : **nej- + 2. stupeň**
nejskromněji

Příslovce je možné stupňovat také opisem (velmi pěkně, neobyčejně pěkně) nebo zdrobnělými příslovci (blízko-blizoučko, krátce-kratince).

b) Nepravidelné stupňování :

špatně – hůře i hůř

zle – hůře i hůř

brzy – dříve i dřív

dobře – lépe i líp

málo – méně

mnoho – více i víc

1.Úkol

Utvořte příslovce a dejte je do tvaru 2. stupně :

<i>Vzor : dobrý</i>	<i>dobře</i>	<i>lépe</i>
mělký		
tichý		
šťastný		
veselý		
nedbalý		
snadný		
zdravý		
pěkný		
hbitý		

2.Úkol

Utvořte věty s příslovečnými spřežkami a předložkovými pády :

zticha – z ticha, přitom – při tom,
opravdu – o pravdu, doslova – do slova,
zpravidla – z pravidla, přesto – přes to,
zčásti – z části, dokonce – do konce,
beztoho – bez toho, proto, - pro to,
pohromadě – po hromadě, nakonec – na konec,
nahore – na hoře, nacečer – na večer,
zpaměti – z paměti, vtom – v tom, kvůli – k vůli

3.Úkol

Doplňte –ě, nebo –ně a odůvodněte pravopis :

Chovejte se rozum____. Příjem____ se na nás usmívala.

Vědom____ nám lhali. Na střední školu bude zřejm____
přijat

bez přijímacích zkoušek. Rozhodla jsem se soukrom____
studovat španělský jazyk. Naši vědci se význam____ podílejí
na výzkumu léků proti rakovině. Koupili jsme jem____
mletou kávu.

Předložky a spojky

PŘEDLOŽKY

- mají podobný význam jako příslovce (označují různé bližší okolnosti), ale jen ve spojení s podst. jmény (= předložková vazba)
:

nad černými lesy → ***nad lesy*** je předložková vazba

a) ***Vlastní předložky*** (*jsou pouze předložkami*) : za, v, do, pro, nad ...

b) ***Nevlastní předložky*** (*mohou být i jiným slovním druhem*) : kolem, místo, proti, mezi, blízko, kromě, mimo, kvůli ...

1. **kromě + 2. pád** : *kromě Prahy*
mimo + 4. pád : *mimo Prahu*
2. *se, ze, ve, ke, k(u)* píšeme pro snazší výslovnost (ze země)
3. Neslabičné **s, z, v, k** zpravidla nepíšeme na konci řádku !!!

Pravopis : skrz, zpod, vůči, navzdory, přes, kvůli

SPOJKY

- spojují větné členy nebo věty. Nejsou větnými členy.

a) spojky podřadicí (*mezi větou závislou a větou řídící*) : že, aby když, protože, až ...

b) spojky souřadicí (*mezi hlavními i vedlejšími větami v souřadném poměru nebo větnými členy v několikanásobném větném členu*) : a, i, nebo, ale, proto, neboť ...

4.Úkol

Rozlište předložky vlastní a nevlastní :

před východem slunce, všichni kromě tebe, ve střední Evropě,
pro mého bratra, objel kolem náměstí, do zásuvky stolu, v ruce
zkušeného odborníka, lavice blízko okna, nad vysokým komínem,
na hory, zavolal mu místo nás, po podpisu dohody, spali ve stanu,
o zahraniční cestě, žádost podal prostřednictvím obecního úřadu,
blížili se ku Praze, cesta vedla vedle lesa, ve všech dnech kromě
soboty, k těmto návrhům, šel mimo nás, jedeme na výlet, pomůcky
pro žáky, pospíchal kvůli tobě, byli poraženi na domácím hřišti

5.Úkol

Určete pády v předložkových vazbách :

Chléb ležel na stole. Stařec chodil o holi. Šeptali si o něčem tajném.

Vyhlídkové letadlo létalo nad městem. Poprvé přišel mezi nás.

Sundali jsme se skříně všechny hračky. Přihlásil se do soutěže kvůli nám. Všichni mimo maminku odpočívali a dívali se na televizi. Bořili jsme se v rozměklém písku až po kotníky. Seznámili se ve vlaku.

Bavili jsme se před školou. Večer jsme u táboráku hráli na kytary.

Tomáš byl zvolen za předsedu. Všichni jsme se posadili ke stolu.

6.Úkol

Doplňte předložku s/se, z/ze :

Přijel na chatu ___ svým bratrem. Poslali nám pohled ___ dovolené. Na výstavu leteckých modelů pojedu ___ kamarádem. Opisovali jsme zadání textu ___ tabule. Váza spadla ___ stolu. Obilí již bylo ___ polí sklizeno. Nepustili je ___ očí. Dohodl se ___ nimi na spolupráci. Vyšel ___ třídy. Sestřenice se připravovala na zkoušku ___ ekonomie. Jana šla do kina ___ třemi kamarádkami. V dílně jsme vyráběli poličku ___ dřeva a ___ překližky. Kamarád se přestěhoval ___ Brna do Olomouce.

7.Úkol

Doplňte vhodné spojky :

Bratr řekl, _____ se sejdeme za půl hodiny na zahradě. _____
jsem

byl nemocen, nemohl jsem jet s kamarády na vodu. _____ moc
mě to mrzelo. Čekali jsme s připraveným fotoaparátem na posedu
zbytečně, _____ jelen se ani neukázal. Půjdeme všichni společně
_____ se vydáme na túru po skupinkách? Šli jsme na borůvky,
_____ vraceli jsme se s téměř prázdnými džbánky. _____ budete
trpěliví, určitě se vám podaří kapra cgytit. Snažili jsme se pomoci,
_____ jsme nosili na sklaku největší kameny. Četla jsem zajímavou
knihu, _____ jsem ji viděla zfilmovanou.

Citace a použité zdroje :

KRAUSOVÁ, Z.; PAŠKOVÁ, M.; VAŇKOVÁ, J. *Český jazyk pro 9. ročník základní školy a odpovídající ročník víceletého gymnázia.*

Vydání 1. Plzeň : Nakladatelství Fraus, 2006. 136 s.

ISBN 80-7238-4536-4